

Za biografiju Relkovićevu.

Priopćio dr. Josip Matasović.

I.

Nadovezujući na „Bilješku k izdanju Relkovićevih Djela“ (u 34. svesku akademijskoga „Ljetopisa“), valja mi napomenuti, da se citirana pjesma „Srećno jutro i dan — Milostiva madam!“, koju I. A. Brlić pripisuje M. A. Relkoviću, nalazi i u staroj kajkavskoj pjesmarici (prijepis iz početka XIX. stoljeća), što se čuva u akademijskom arhivu pod sign. I. a. 98¹. To je naime na 243. str. popevka 119., ali u njoj ima inačica, te je donosim kao kajkavsku varijantu, interesantnu zbog onog navoda o autorstvu Relkoviću:

1. Szrečno jutro y Dan milosztivni Madam, ponizno naklanyam. tusen glasz povedam, ki sznochka doszel je: nyega povedal je nas General; Madam kaj bu.

2. On ordin priel je od Czesarszke vojszke, dasze naj podise, y to kaj naj berse vu daleke ztrane, nikomu neznane: Madam kaj bu.

3. Szoldatszem v czesarski zavezan ja vojszki; szusenszem do volje Lyubavi ja tvoje, czesar zapoveda kajmi lyubav neda: Madam kaj bu.

4. Szoldatisze zpravljaju k Boju pripravljaju, Bubnye, y Szvirale turobne Musike, trubente tusni glasz, chakaju vszaki chasz; Madam kaj bu.

5. Bog szam zna kam pojdu y jeli kad dojdu, jelisze knam vernu na koj kraj oberna, kony y orusje vsze gotovo derse: Madam kaj bu.

6. Ah neszrechen on Dan od Boga meni zvan, vu komszem moral biti ja ztobum poznan, odhajati moram, od Lyubavi vmiram; Madam kaj bu.

7. Kut zadnich oproschenye od tebe vzimlem, tvoj vrat beli obimlem y licza kussujem, tesko je sivlenye, vsze takvo terplenye; Madam kaj bu.

8. Josche te to proszim za lyubav ku noszim, da mene szamoga nevchinis tusnoga, kud goder hodil bum vszigdar te lyubil bum: Madam z Bogom.

U štokavskom ima 9, u kajkavskom samo 8 kitica ove pjesme. A i slijed jednakih kitica nije u obje verzije isti: (1—1, 2—2, 3—0, 4—7, 5—4, 6—8, 7—3, 8—6, 9—0), suviše 5. kajkavske nopoče nema u štokavskom, kao ni 3. štokavske u kajkavskom. Zanimljivo je, da se, osim toga, u istoj kajkavskoj pjesmarici nalazi

¹ Nekoje pjesme iz te zbirke priopćene su već i u „Gradi za povijest kniževnosti hrvatske“ knjiga 2. (U Zagrebu, 1899.) s. 187.

još jedna tako reći varijanta, i to kao Popevka 1^a (na str. 1.)¹, dok slične sličan apostrof i refrain ima i Popevka 12. (na str. 21.)² Naočigled toga nadaje se pitanje o prioritetu između štokavskoga i kajkavskoga tipa ove pjesmice. Svakako je ona produkt tursko-austrijskoga rata 1787.—1791., kad je, uostalom, i Relković služio kao zapovjednik defenzivne divizije na savskom kordunu. Brlić je pjesmicu citirao po „starobrodskoj rukopisnoj pjesmarici“, a i kajkavski se tekst nalazi u takovu bivšem „putujućem priručniku“, samo što Brlić izuzetno za ovu štokavsku napominje autora Relkovića, dok u kajkavskom autor nije nigdje naznačen. Sudeći dakle, bez obzira na tuđe eventualno, faktički francusko-njemačko podrijetlo ove pjesmice, mogao bi se, s obzirom na kračinu kajkavske vari-

¹ Adio Madama dussicza, ma vertna rosicza, v tabor moram odhajati, tebe oztavlati, razluchitisze moramo, dasze pak zkupa ztanemo, to dobromu Bogu vissnyemu znano je szamomu.

Czeszarska vissna zapoved donasa takov red, dasze szoldati zpravljaju k boju pripravljaju, marss nam pred vrati gotov je, to tebi dobro znano je: ar Bubenj, kojbu prvi glas, massiral bum on chasz.

Adio Madam, ja hvalimti na tvojoj lyubavi: ak me buss chula siveti, tak mozess popevati, che mertvomu glasz chula buss, saloztna szamo ti nebuss, ar povszud takve salozti, chula bus zadozti.

Adio Madam szad zadnji krat, kad moram odhajati, Bog dobri moxe vchiniti nasz joss zkup z-praviti, na ov veszelya bude czil iz tveh Rak chassu vina piti: Ti pako zpevaj vszaki krat Vivat, Vivat, Vivat.

² Dobro Jutro, y dan	Zanyumszem pogledal
Miloztivni madam,	y nyuszem zagledal
Madam kaj bu.	Madam kaj bu.
Ztalszemsze vu zorju	Iu gradn divojku
pred Zorjum beli dan	tanku y viszoku
Madam kaj bu.	Madam kaj bu.
Shetalszemsze vu Luge	Cherne ima ochi
vu Luge zelene	Zlat perzten na Ruki
Madam kaj bu.	Madam kaj bu.
Videlszem Rosiczu	Rajszsi nyu lyubiti
Czvetek fioliczu	Neg N: dobiti
Madam kaj bu.	Madam kaj bu.
Veter odpuhnul je	Divojku lyubil bum
Rosu odneszel je	szi dobil bum
Madam kaj bu.	Madam kaj bu.

jante, njoj dati prioritet u hrvatskom jeziku, pogotovu, kad ih je još bilo sličnih u kajkavskom području. Za „slavonski“, „relkovićevski“ karakter ionako se osjeća tuđina. Nego će biti najvjerojatnije, da je Relković u svojoj „etapnoj dokolici“ tu pjesmu ili preveo s eventualno strana originala izravno, ili jednostavno prepjevao „iz horvackog u slavonski“. A napokon, oni nestaci kitica u jednoj i u drugoj varijanti možda su i naknadno nastali u obje pjesmarice čestim prepisivanjem, dotično čestim prepijevanjem „malo drukčije“. Samo po sebi, ovo je, nema sumnje, interesantan, drugi primjer dodirivanja dviju regionalnih grupa hrvatske književnosti u XVIII. stoljeću.¹

Brlić napominje nadalje i u III. (kao manuskript tiskanima i veoma rijetkim) „Uspomenama na stari Brod — zabilježenima oko godine 1838.“ (Brod, 1885.), kako je njegova i Relkovićeva familija iz Svinjara u gradišćanskoj graničarskoj pukovniji i da su bile u rodu, te da je 1785. trgovac Andrija Antun Brlić pisao svomu rođaku kapetanu Relkoviću u Šamac, da mu načini natpis za očev grob († Matija god. 1784.). Relković je onda navodno odgovorio ovo:

„Moj dragi sinovče! Evo šaljem natpis. za koji ste mi pisali, ako uzvalja. A zarad zaba ovo 10 dana, dok sam na patrolu bio, nije ovdje ništa prinašano, nego u Županji, čujem, tko bi imao prijatelja, mogao bi dobit; drugačije od trgovaca ne možeš na skelu ni pristupit, a kamoli koju kornjaču dobit. S kojim ostajem pozdravljajući snau Maricu. U Šameu na 30. juni 1785. v. Relkovich Hauptmann. Natpis:

Mramoru studeni! kog lad tvoj pokriva
Nije l' Mato Berlich, sad pod njim počiva.
u selu Svinjaru najpri svitlost vidi,
pak u Brod doseli, i u njemu sidi.
Zanat habadjinski Mato dobro znade,
pošteno se drža, i majstor postade.
Sedam puta deset on živi godina,
valjade mu umrit, nemože bit ina.
Na smrtnoj postelji, svim blagosov dili,
Andru sina grli, Andro gorko evili.
Mir i ljubav svima Mato priporuči.
Tilo zemlji dade, Bogu duh izruči.

1785.

¹ Isporedi sličan primjer: „Antun Ivanošić, Pjesma od junačtva viteza Pehar-nika, regementa ogulinskoga oberstara. koju Ogulinac pjeva nuz tamburu, kako on i regement njegov tri turske čete, koje bio s jurišem na Drežnika grada, posiče i u biegnatira, četvrtoga dana maloga travnja g. 1788“. Pisac iz kajkavskog kraja pjeva štokavsko-ikavski, štampa kajkavskim pravopisom, a komentar štokavskim stihovima jeste kajkavski. Vidi dr. Nikola Andrić, Iz ratničke književnosti hrvatske. Literarna slika XVIII. vijeka. Zagreb, 1902. s. 9. i d.

II.

Još sam naišao u vinkovačkom Graničarskom arhivu na nekoliko životopisnih podataka o starijem Relkoviću, koji će upotpuniti dosadašnje priloge dr. Ivića², Martinovića³ i dr. Šurmina⁴.

Prije svega sadrže „Rescriptenprotocolle“ od 1785.—1786. u svojim registrima u rubrici „hinauf“ podatak, da je Relković svoje plemstvo sam zatražio. Zapisak brodske regimentske kancelarije od 6. feb. 1785. bilježi: „Relkovich Hauptmann bittet sein Nobilitirungs Gesuch höherem Orten einzubekleiten“. Iza prilična oklijevanja to je i učinjeno 28. veljače. Poslije predane molbe trudio se, da dospije u mirovinu.

Ipak, procedura nije lako prolazila. „23. July 1785. R. (—) H. wird die Conscription über ihm, dass er als Real Invalid angesehen wird“. 29. srpnja bude pozvan u Petrovaradin, ali 14. kolovoza javlja, da radi bolesti ne može, dok 14. rujna traže njegove „Conscriptionslisten“. 19. siječnja 1786. stoji: „Relkovich Hptm. seye statt dem Hptm. Bizely zu der Alt Gradiscaner brücken (pisano *Strassen* i precertano!) bau Untersuchungs Commission beordert worden“. „25. Januarij 1786. R. H., dass selber statt des erkrankten Hauptmann Bisseli zur commission nach Gradisca abgeschickt worden, wird gut geheissen“.

Relković se ovomu nalogu pokorio, a zatim, zacijelo, opet urgirao svoje pensioniranje. „8. Martij 1786. R. H. habe sich zum Superarbitrio gestellt und sich die übrigen gleichfalls beim Gral. Commando einzufinden“. No pokušaj nije uspio. „11. Martij 1786. R. H. seye nicht zum ganzen Invaliden anerkannt, sondern wird zur Garnison abgegeben werden“.

Tako stvar teče i dalje. „10. May 1786. R. H., und Paslinovich Oberlieutenant seyen zur Dienstleistung noch beizubehalten“. Nalazi se i bilješka o jednom njegovu sinu. „23. Sept. 1786. Relkovich Johann Hauptmanns Sohn kommt beim Brooder Regiment als ord. Cadet. in Vorschlag zu bringen“.

² Dr. A. Ivić, *Urkundliche Beiträge zur Biographie des Dichters Relković.* (Archiv für slav. Philologie, XXVIII. Berlin, 1906.).

³ Martinović I., Relković i njegovi potomci. („Narodne Novine“ Zagreb. 1909. br. 104. 106. i 107.).

⁴ Dr. Duro Šurmin, Relkovićevo plemstvo. („Nastavni Vjesnik“, knjiga XXIV. s. 470. u Zagrebu, 1921.).

Napokon, poslije ne puni 21 mjesec dana od predanja molbe opet je govor o njegovoj nobilitaciji. „2. Novemb. 1786. Relkovich Hauptmann Adelstand Erhöhung“ ima u stvari izvještaj i obavještenje petrovaradinske generalkomande. Sad se napokon i pensija dopustila, jer se javlja od brigade „5. Nov. Relkovich Hauptmann wird a 1ma 9mbris in den jubilations Stand versetzt“.

„Von hoher Stelle“ dode zatim poslije godinu dana odgovor brigade, da se odbila 16. prosinca 1787. predana molba: „16. X bris Relkovich Hauptmann welcher zu den Defensions Divisionen bestimmt¹ bitte um eine monat gratis gage“, i to 20. prosinca t. g. Jedino su ga se s generalkomande sjetili jednim „beneficijem“ za inspekciju po gradiškoj pukovniji. Zabilježeno je početkom 1787., pa mu, valjada, u jednoj godini ne htjedoše dva puta dati novčanu „nagradu“, jer „20. Jan. 1787. Relkovich Hauptmann bekommt 60 fl. remuneration für gehabte Auslage bei der Strassen Untersuchung des gradiscaner Regiments“.

¹ 9. studenoga spominje se jedna kompanija pod njegovim imenom: dobili su naime graničari „14 Pässe zur eintreibung ihres borstenviehs in die Eichlung ad turcium“.